

शेर्पा

मिरिककी ओङ्ख्य कोर्ला लेमु क्याने टल्डीग
क्याऊ ग्याल्च्यी चठीम १५८५
(आइएलओ महासन्धि नं. १६५)

INDIGENOUS
MEDIA FOUNDATION

जम्बुलिङकी मिरिक तिवी छोकपी ल्येन्छोक

- ☞ ग्याल्चियी काल्ये दङ् बेचोन ल्याखुङकी ल्येखुङन्ये जेनेभाला फेप् स्युने ताङ् छ्यीलो १९८९ जुन छेवा दिन्ला राङ्गी छोङछेन ७६ गोढिग क्याउ,
- ☞ मिरिग तिवी कोर्ला ठीम ताङ् सिफारिश, छिलो १९५७ ला ज्याङने जम्बुलिङकी ठीमतिवीला खेन्थोग तेरी,
- ☞ जम्लिङ्की मिमाङकी वाङक्षाकी कोर्लाठीम, चिछोग ताङ् रिग्स्युङकी वाङक्षाकी कोर्ला जम्लिङकी यिग्गी, मिमाङ ताङ् छ्याप्सी वाङक्षाकी कोर्ला जम्लिङकी यिग्गी ताङ् भेदभाव ड्युङ जोपला जम्लिङकी यिग्गीला टिने वतु ठीम तिवाला टेन्सो कियी,
- ☞ छिलो १९५७ न्ये ज्युन जम्बुलिङकी ठीम क्ष्योग्ला यार्गे गलु ताङ्जम्बुलिङकी तेरी दाशाला मिरिकतिवी कोर्ला क्याउकी लाकान्ये दिकी कप्ला गोमी ठीमतिवा तादाकी चिछोक तङ् थिदुप क्येने ग्युर्व तोगुपकी मिग्युल खुर्ने जम्लिङकी ठीम सम्बा तिवा डेदुला ल्यमु वतु नासम तोडी,
- ☞ दक्दाक्पु देतु दाशा वतु ग्यालखापकी ठीमनाङला राङ्गी छोक्पातिवा, मिज्यि क्योदाङ् तङ् पालज्योर यागेकी थोकला ल्हाप, राङ्गी डोशी, के ताङ् छ्यो तिवा सुङक्योप ताङ् यार्गे जोप मिमाङ तिवी लोङदाङला थोङ तेरी,
- ☞ जम्बुलिङकी के तिवाला ति मिरिक तिवी दक्दाक्पु देतु दाशा वतु लुङवा याङना ग्यालखाप नाङला यम्बा मिमाङ तिवाला दोके क्यानी राङ्गी थो प्ताङ तिवा थोकुला वाङथाङ म्येतु तङ् खोङतिवी ठीम, रिग्स्युङ ताङ् ल्हाताङ तिवा माङस्योक तोन डोई वतु ताम तिवाला गङ् थुप्थुप कियी,
- ☞ रिग्स्युङला वतु खेपार ताङ् मिमाङकी चिछोग ताङ् पर्यावरणीय सामान्यस्यता ताङ् जम्बुलिङकी रोगराम ताङ् ढेल्लवालाला लुङवा दिलाराङ् क्येउ मिरिग तिवी क्याउ खाक्छेम्बु ल्येगेनला नासाम तोडी,

(Signature)
लाक्पा शेर्पा
महाराज

- ☞ संयुक्त राष्ट्र संघ, संयुक्त राष्ट्रसंघीय खाद्य तथा कृषि संगठन, संयुक्त राष्ट्रसंघीय शैक्षिक, वैज्ञानिक तथा सांस्कृतिक संगठन र विश्व स्वास्थ्य संगठन एवं अन्तर अमेरिकी इण्डियन इन्स्टिच्युटन्ये खाक्छेम्बु दाशा, ताड दिकी क्ष्योक्ला थोपु रोगरामला ठीम जोनी ताड ती ठीमतिवी लाग्लेन ताड सुडक्योप किरुला दुको रोगराम नरी ज्योकुला साम्धार ज्याकु क्ष्या ज्योकी,
- ☞ छोक्छेनकी लागी यिगो ज्यिवाकी थोकला वतु मिरिग तिवी कोर्ला महासन्धि, १९५७ (१०७) की माडस्योक ग्युर्च्यो ताडगुप प्रस्ताप तिवा ग्रहण किरु थाक्च्योत कियी ताड ति प्रस्तापतिवा मिरिग तिवी कोर्ला महासन्धि, १९५७ ला ग्युर्च्यो क्यानी जम्लिड महासन्धिकी थोकला लाडगुप तामला थाक्च्योत कियी,
- ☞ हारिड छिलो १९८९ की जुन २७ तारिखकी छेर्मु लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक तिवी कोर्ला मासन्धि, १९८९ सिरु महासन्दिना पारित क्यान वाई ।

दुम्बु १
चिर्ताङ्गी ठिम
देछ्येन १

१. दि महासन्धि मिरिग तिवी थोकला लाग्लेन गिवी,
  - (क) चिछोग, रिग्युड ताड पाल्ज्योरकी क्ष्योग्ने ग्यालखापकी यम्बा चिछागकी सिसिना यम्बा वतु, राडगी क्ष्यो, रिग्युड वतु ताड मिक्सलकी ठीम वतु ताड राडगी वाडथाड वतु ग्यालखापकी लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक ।
  - (ख) ग्येलवाउ याडना गोमाला ग्यालखापकी सान जोप सिसिन गो ममान्ये ज्युन राड लुडवा दिलाराड क्येउ याडना दि लुड्वा दे यी वाउ मिमाड यिन्दु तप्की मिरिग यिन् सिने च्येप ताड राड्गी ग्यालखापकी ठीम चुकोयी वसिनाड राडगी चिछोग, पाल्ज्योर,

रिगस्युड ताड छ्याप्सीकी छोक्या जो चुने ज्योक् स्वातन्त्र ग्याल्खापकी मिमाडतिवा ।

२. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग सिने डोशी तड महासन्धिकी क्याउ ठाल्डिक तिवा लाग्लेनला हुडगु छोक्या तिवा निर्धारण किरुला राडगी रिगस्युडकी मापदण्ड इन्नीवी ।
३. दि महासन्धिला प्रयुक्त जनता छिक्जोला जम्बुलिडकी ठीम नाडला दि छिक्जोकी सि थुपु थोप्ताडताडकी कोर्ला क्योन ख्योलु क्यानी स्येतु लाका मिकिवी ।

देख्येन २

१. मिरिगतिवी छोक्यूला दि मिमाड ति मिमाड तिवी वाडक्षा सुडक्योप किरुपला तड खोड तिवी अखण्डताकी चिकोर किरुला ताड यार्गे जो पकी ल्येगेन स्युडकी गिवी ।
२. दुको लाकाला देहयका उपायतिवा साड समावेश किवी,
  - (क) ग्याल्खापकी ठीम ताड रिगस्युडकी लुडवी मिमाडकी यम्बा छोक्या तिवाला विन्दु वाडक्षा ताड थोप्ताड तिवी क्ष्योने दि मिमाडकी छोक्या तिवाला खेप्साड च्योडडा लाउ सुनिश्चित कि गोकी ।
  - (ख) दि मिमाडकी चिछोगक ताड रिगस्युड, डोशी ताड क्ष्यो रिगस्युड ताड छोक्यातिवाला चिकोर कियी खोडकी चिछोग, पाल्ज्योर ताड रिगस्युडकी थोप्ताड तिवा लाग्लेनला हुड गोकी ।
  - (ग) दि मिरिगतिवी रेवा ताड मिजी क्योडदाड मुला थिन्दु क्यानी लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिग ताड ग्याल्खापकी चिछोगकी यम्बा छोक्यातिवी चिछोग, पाल्ज्योरकी खेप्पार तिवा ड्याम जितुला मिरिगकी छोक्या तिवाला रोगराम किगोकी ।

देख्येन ३

१. लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिगतिवी वाडक्षा थोप्ताड स्वतन्त्रताकी तेरी थाप तिवा ल्यामु क्यानी याडना भेदभाव म्येता क्यानी थोकी । दि महासन्धिकी ठीमतिवा ति मिमाडकी ज्योन्दा ताड ज्योन्मा छोक्मीकी थो कला भेदभाव म्येता क्यानी लाग्लेन हुडगोकी ।
२. दि महासन्धिला विन्दु वाडक्षाथोप्ताड तिवा मिमाडकी वाडक्षा ताड राडकी रिगस्युड तिवा ग्युर्च्यो तोडगुप ताड पेजा तिवी वाडथाड थोक् म्येडेयी ।

देख्येन ४

१. मिमाडकी छोक्पा, नोर, लाका, रिगस्युड, खोरयुग ताड राडकी सुड्क्यो पकी थोक्ला मिक्सलकी थाप तिवा पारित किवी ।
२. दुको मिक्शलकी थापकी कोर्ला मिमाडतिवी सिक्पाउ इच्छा सिंसिन कुतुक म्यागी ।
३. दुको मिक्शलकी थाप तिवी मिमाडकी वाडक्षा ताड थोप्ताडतिवी भे दभाव म्येता क्यानी थोकुला चुको पर्की क्योन मेखेली ।

देख्येन ५

- दि महासन्धिकी ठीमतिवा लाग्लेनला लगुप पर्ला,
- (क) दुको मिमाडकी चिछोग, रिगस्युड, छ्यो ताड छ्योकी ठीम ताड ताडवो डोने ज्युन थोड विन्दु तप्की सुड्क्योप किवी, तड खोडतिवी छोक्पा ताड राडला खेलु क्येन तिवी प्रकृतिक समुचित नाम तोड्गी ।
  - (ख) दुको मिमाडमी रिगस्युड, अभ्यास तड छोक्पा तिवी डोशीला चिकोर किवी ।
  - (ग) प्रभावित मिमाडकी छोक्स्यु तड रोगरमला, दुको मिमाडकी मिजी ताड

लाका सम्बा कपकी कोर्ला अनुभव क्यान कलेतिवाला ड्युडा जोपकी मिग्युल वतु ठीमतिवा थोकी ।

देख्येन ६

१. दि महासन्धिकी कपतिवा लाग्लेनला खुन हुडगुप पर्ला स्युडकी क्ष्योग्ने सिक्काउ ताम तिवा सिक्काउ दोके क्यान किवी ।

(क) दि मिमाड तिवाला खेलु क्यानतिवा ठीम ताड ल्याखुडकी लाका तिवी कोर्ला नासम तोड्गुप पर्ला ढिकु लाका ताड खाक्छे क्यानी तिवी कुछाप छोक्पातिवी चिछोगकी मिमाड तिवी मुला ढेल्वा किवी,

(ख) खोडतिवीकोर्ला ज्योकु ठीम तड ल्यारिमतिवी कोर्ला खाक्छेम्बु छोक्पा ताड ल्याखुड ताड याम्बा ल्याखुडला थाक्च्योत किरु मिमाडकी याम्बा तह चो सग राङ्गी छोक्स्यू लान् नोक ति दो के क्यानी दि मिमाड तिवाला चो अक्ष्योउती छोक्छेन ल्हाड थुपु जोप् ।

(ग) दि मिमाड तिवीती राङ्गी छोक्पा ताड डार क्यानी यार्गे जोपला ल्हाम जोप ताड ढिकु गतु कपला दिकी प्रयोजनकी थोकला खाक्छेम्बु च्यालाक तिवा उपलब्ध किरु ।

२. दि महासन्धि लाग्लेनला खुनहुड्गु पर्ला किरु परामर्श असल नियतले र परिस्थिति अनुकुल हुडगु क्यानी प्रस्तावित थाप तिवी कोर्ला सहमति ताड सम्भौता थोपु मिग्युलकी किवी ।

देख्येन ७

१. सम्बन्धित मिमाडतिवाला राड मिज्यि, मोवा, छोक्पा ताड येन्देन तड खोडतिवा देयी वाउ लुड्वा तड यम्बा क्ष्योग्ने थोकु ल्येगेनला यार्गे जो पकी थोकला राङ्गी खाक्छे निर्धारण किरु ताड आ छ्यो थुष्युप राङ्गी

(Signature)
लाक्पा शेर्पा
महारासिध

पाल्ज्योर, चिछोग ताड रिग्स्युड यार्गे उपर नियन्त्रण कायम ज्योक् वाडथाड गिवी । दि ताड मुमुला खोडतिवी प्रत्यक्ष रुपला प्रभाव ख्योल थुपु ग्याल्खाप ताड लुडवा यागेएकी योजना ताड ल्यारिमतिवा गोढिग किरु, लाग्लेनला लाडगुपला खोडतिवाराड छोक्स्यू लाडगिवी ।

२. क्योन खेल वतु मिमाडकी छोक्स्यू ताड रोगरामला खोडकी मिज्यि ताड लाका किरु दुडराड क्यानी लोप्ज्युडला यार्गे जोपकी कप, खोड तिवा देयी वाड लुडवा तिवी पल्ज्योर यार्गे जोपकी ल्यारिमला प्रथामिकता तेरुकी कप गिवी । दुको क्ष्योककी यार्गेकी थोकला जोपकी मिक्सलकी ल्यारिम तिवा सड यार्गे जोप क्यानी ल्यारिम तिवा गोमा किवी ।
३. स्युडकी तुछो डिकु पर्ला दि मिमाडकी रोगरमला योजनाबद्ध यार्गेकी लाका ल्यारिमकी क्ष्योगे राडला खेलु चिछोग, लोप्ज्योड, रिग्स्युड तड खोरयुककी प्रभाव ल्हानी लोप्ज्योड तिवा गो जुतु ताम किवी । दुको अध्ययनकी निष्कर्ष तिवाला ल्यारिम लाग्लेनकी कप चोवोकी थोकला लाडगिवी ।
४. स्युडकी सम्बन्धित जान तिवी रोगरमला खोडतिवा देयी वाड दाशी खोरयुड सुडक्योप किरु थाप तिवा अपनाए किवी ।

देख्येन ८

१. सम्बन्धित जनता तिवी थोकला ग्याल्खापकी ठीम तिवा थोक् पार्ला खो डकी किताडनाताड ताड रिग्स्युडकी ठीमतिवाला समुचित ध्यान तेर्की ।
२. ग्याल्खापकी ठीम ताड जम्बुलिडकी थोड विन्दु मिरिगकी वाडक्षाकी क्ष्योगे परिभाषित गलु मौलिक वाडक्षा मुला माथापु कपला दि मिमाडकी राडगी रिग्स्युड ताड छोक्पा तिवा गो चुन् गोमा किरु वाडक्षा गिवी । दि ठीम लाग्लेनला लाडगुप पर्ला खेलु कलेला क्योपु खाक्छे वतु कपला, लागा किताड गो जुकी ।

३. दिध देख्येनकी प्रकरण च्यिग ताड डि लाग्लेनला खुन वाउ तप्की दि मिमाडकी छोक्मी तिवा तेरीला विन्दु वाडक्षा तिवा थोकुला सिक्थाउ दो के ल्येगेन ज्योकुला सिसाड मोक्योरी ।

देख्येन ९

१. ग्याल्खापकी ठीम ताड जम्बुलिडला थोड विन्दु मिमाडकी वाडक्षा मुला अनुकुल गल्सिमा दि मिमाड तिवी राडगी छोम्मी तिवी क्याउ कसूरला रिम्बा तेरु कोर्ला रिगस्युडकी थोक्ला अभ्यास कियी वाउ विधितिवी चिकोर किवी ।
२. दण्ड सजायकी कोर्ला दि मिमाड तिवी रिगस्युड तिवाला दुको मुद्दातिवा ल्हाप स्युडकी मि याड अदालतकी नासम तोडगिवी ।

देख्येन १०

१. दि मिमाडकी छोक्मीको कोर्ला ठीमकी विन्दु दण्ड सजाय लाग्लेनला लाङ्गुपला खोडकी पाल्ज्योर, चिछोग ताड रिगस्युड तिवाला मिक्शलकी ल्हते किवी ।
२. कारागारला उम ज्योकु सिसिन यम्बा दण्ड सजायकी विधितिवाला खाक्छे तेर्कीवी ।

देख्येन ११

ठीमकी तेरी नागरिकतिवी कोर्ला लाग्लेन हुगु क्यानी सिक्थाउ कपला मिसिन लाका क्याउ मर्चा लानी याडना मलानी दि मिमाडकी छोक्मीतिवी क्ष्योक्ने चुक क्यान यिन्सिनाड वैयक्तिक सेवा लाङ्गुप लाकाला ठीमकी क्ष्योग्ने निषेधित तड दण्डनीय मानिनेछ ।

देख्येन १२

दि मिमाड तिवी वाडक्षा तिवाला दुरुपयोग क्याउ पर्ला दिकी कोर्ला वाडक्षा तिवी प्रभावकारी लाग्लेनकी कोर्ला खोड्गी राडगी क्ष्योग्ने कुछाप ताड निकायतिवी

(Signature)
लाक्पा शेर्पा
महाराज

क्ष्योग्ने ठीमकी कारवाही थोक थुपु क्यानी खोड वाडक्षा सुनिश्चित किवी । दि मिमाडकी छोक्मी तिवी खाक्छेम्बु वतु कपला ग्युर्वाकी क्ष्योग्ने याडना यम्बा फे नथोवु क्ष्योग्ने खोडकी ठीमकी कारवाही हाक कोउ तड खोड तिवाला हाक को थुपु तामतिवा सुनिश्चित किरु थाप तिवा थोकी ।

दुम्बु २
सा (भूमि)
देछ्येन १३

१. महासन्धिकी दि भागकी व्यावस्था तिवा लाग्लेनला खुन हुङ्गु पर्ला स्युडकी दि मिमाडकी रिगस्युड तड आध्यात्मिक मूल्यातिवी कोर्ला मो वा ल्हानी खोडतिवा देयी वाउ याडना चुक क्यान यिन्सिनाड थोनी वतु सास्यिड वा साक्ष्योग याडना डिकार खोडकी मुला ताड खाक्छेक्यानी दिकी कोर्ला छोक्पी क्ष्योग्ने मिक्शलकी खाक्छेला चिकोर किवी ।
२. देछ्येन च्येडा ताड च्युरुकला सा सिरु छिक दि लुडवा देयी वाउ मिमाड तिवी क्याङ्गु याडना खोडतिवी थोकी वाउ लुडवी क्ष्योग्की खुरयोग तिवा ख्येलु सास्यिडकी अवधाराणा ला सिवी ।

देछ्येन १४

१. दि मिमाडतिवी रिगस्युडकी थोकला थोकी वाउ स्यिडला खोडतिवी वाडथाड ताड सास्यिडकी वाडक्षाला थोड तेर्की । दिकी मुला खो ड तिवी मिरा च्यक्की माथोउ यिन्सिनाड रिगस्युडकी थोकला थोपु सास्यिडक थोकु वाडक्षा ताड तिकी सुडक्योप किरुला कप ल्येमुकी थाप तिवा थोक थुष्की । दिकी कोर्ला युने देतु ताड कोरा ग्याम्नी युकु स्यिड देपु मिमाड तिवी कोर्ला मिक्शलकी नासम तोडगीवी ।
२. स्युडकी ति मिमाडतिवी रिगस्युडकी थोकला खेलु सास्यिड तिवा डोशी किरु ताड खोडकी स्वामित्व ताड सास्यिड थोकुकी वाडक्षा ल्यामु क्यानी सुडक्योप किरुला खाक्छेम्बु ल्येगेन ल्यारिम तिवा गोमा किवी ।

३. सास्यिडकी कोर्ला दि लुडवी मिमाड तिवी क्याउ दावीतिवा ड्युडा तोडगुप्ला ग्याल्खापकी ठीम तिवाला ल्यामु क्यानी लाग्लेनला व्यावस्था किवी ।

देछ्येन १५

१. दि लुडवा देयी वाउ मिमाङ्ग तिवी सास्यिडकी कोर्ला प्राकृतिक स्रोततिवी वाडक्षा तिवाला खाक्छे क्यानी सुडक्योप किवी । दुको थोडपाड तिवाला स्रोततिवा थोक्नु, तिवी व्यावस्थापन किरु ताड सुडक्योप किरुला छोकस्यु लाडगुपला ति मिमाड तिवी वाडक्षा साड समावेश किवी ।
२. खनिज पर्दाथ ताड यम्बा सास्यिडकी च्यालाक तिवी स्वामित्व ताड सास्यिडकी कोर्ला यम्बा स्रोततिवी वाडक्षा ग्याल्खापता हुडगु कपला ग्याल्खापकी दुको मिमाडकी सास्यिडकी कोर्ला दुको स्रोत तिवा अन्वे षण याडना थाकुपकी थोकला ल्यारिम काड गोढिग किरुप पर्ला याडना गोढिग किरु अनुमति तेरु ताड गोमाला खोडकी थोकला ल्यामु वतु मे तु ताड ल्येमु वासिन चद्रक क्यानी ल्यामु हुड थुप्की सिरु तामला ल्हाने किरु मिग्युलकी दि मिमाडतिवी मुला डेल्वा किरु ल्यारिमतिवा गोमा किरु याडना लाग्लेनला ज्योकिवी । दि मिमाड तिवी काड थुपथुप दुका लाका कारवाहीन्डे हुडगु खेप्साड तिवाला छोकस्यु गिवी ताड दुको लाका कारवाहीकी क्ष्योग्ने राडला क्येन खेल्सुड सिंसिन खोडकी दिकी कोर्ला क्ष्येर्पा लाड थुप्की ।

देछ्येन १६

१. दि धाराला सिक्थाउ तामला देनी दि मिमाडतिवा देयी वाउ सास्यिडकी क्ष्योग्ने खोडला तेसुर देन मुथुपी ।
२. उपवादजनक थापकी थोकला दुको मिमाड तिवी दाशा क्याकु खाक्छे थोडसुड सिंसिन खोडकी स्वतन्त्र ताड खेन्थोक ताड मु मुला सहमति लानी तिराड दुको लुडवा क्याक थुप्की । खोडकी सहमति थोप मुथुपु दो के वासुड सिंसिन ति लुडवी मिमाड तिवी खाक्छेम्बु कुछापला मौका तेर

गो व्यवस्ता ताड खाक्छेम्बु वासिन चिपीकी लहाते किरु व्यावस्था साड ग्यालखापकी स्युडकी ठीमन्ये फेनथोड लाग्लेन तिवा खुन वानी तिराड दाशा पो थुप्की ।

३. क्येनी नाम यिन्सिनाड काड थुपुती दि मिमाड तिवाला दाशा क्याक गो उ याडना पो गोउ कोर्ला सिन्सिमा खोडतिवी रिगस्युडन्ये कुड हुड थुपु वाड्क्षा गिवी ।
४. दुक क्यानी कुड हुड मुथुपु कपला सम्भौताला सिक्थाउ दोके क्यानीयाडना दुकराड क्येयी सम्भौता माछुडसिन् दि कपला खाक्छे लहानी लाग्गी यिग्गी ला सिक्थाउ दोके क्यानी दि मिमाड तिवा तेरीरा ति कपला खो डतिवाला ति तुछोकी खाक्छे ताड माहोडवाला यार्गे जोपकी कोर्ला व्यवस्था किरुलख कम्तीला खोडतिवा गोमाला देयी वाउ दाशी गुनस्तर ताड ठीमकी सिक्थाउ दोके क्यानी सास्यिड तेर गोकी । दि मिमाड तिवी मर्चा ताड याम्बा च्यालाकला खेलु क्योनला खाक्छे विन्सुड सिंसिड खो डतिवाला सिक्थाउ दोके क्यानी छेर्पा तेरकिवी ।
५. दुक क्यानी दाशा क्योक गोउ मिमाड तिवाला दिकी ख्येलु क्योन तिवी थोकला सिक्थाउ दोके ताड तेरी छेर्पा तेरकिवी ।

देछ्येन १७

१. दि मिमाडतिवी खोडतिवी छोकमी तिवाला सास्यिडकी कोर्ला वाड्क्षा तेरुपला गो चुवु लाग्गी यिग्गी तिवाला चिकोर किवी ।
२. राड चिछोग सिंसिन वाड्गी मिमाड तिवी सास्यिड चोडगुप याडना क्ष्यो ग यम्बान्ने तेरुप पर्ला खोड तिवी सक्षमताकी कोर्ला नासम ताडनी ति लुडवी मिमाड तिवी मुला डेल्वा किवी ।
३. दि मिमाडतिवी सास्यिडकी वाड्क्षा, थोकुला डेतु क्यानी खोडतिवी मुला

दिकी मुला मिडिकु मिमाडलम दि मिमाड तिवी रिगस्युड छोकपीकी टीम हाक माकोउ तप्की थोपु खेप्साड लाडगुप मेडेवी ।

देख्येन १८

दि मिमाडतिवी सास्यिड तिवा हाक माकोवा क्यान ठोकु ताड थोउ कोर्ला ठीककी क्ष्योग्ने ल्हाक्पा सिमिन ल्हाक्पा दण्ड सजायकी व्यावस्था क्यान गिवी तड दुको कसूर तिवा क्योपुला स्युड तिवी थापतिवा थोकिवी ।

देख्येन १९

ग्याल्खापकी स्यिडकी ल्यारिम तिवी देहायका कपतिवी कोर्ला जनसंख्याकी यम्बा क्ष्योग्ला विन्दु व्यावहार दोके च्योडडा व्यावहार की कोर्ला मिमाड तिवाला क्याउ ताम सुनिश्चित किवी ।

- (क) राड मिज्यि क्योगुपला खाक्छे ताम ताड खोडतिवी मिरा चो वाई ताड चुक क्यान गोमा कियी वाउ सिरुकी कोर्ला नासमा ताडने खाक्छेम्बु दाशा मेतु कपला दि मिमाड तिवाला चो छ्युगुप ति सास्यिड व्यावस्था किवी ।
- (ख) दि मिमाड तिवी सिताडला वतु सास्यिड तिवा यार्गे कोडफेल जोपला खाक्छेम्बु च्यालाक तिवी व्यावस्था ।

दुम्बु ३

भर्ना ताड लाकी कपतिवा

देख्येन २०

१. ग्याल्खापकी ठीम ताड नियमतिवी नाडला देनी खोडतिवी रोगरमला, स्युडकी लाका किरु मिमाड तिवी थोकला लाग्लेनला हुडगुप क्यानी ठीमतिवी क्ष्योग्ने खोडतिवी सुडक्योपला ल्यामु क्यानी माछ्युगु सग दुको मिमाड तिवी कोर्ला लाका किरु मिमाड तिवा भर्ना ताड लाका किरु कपकी मुला खाक्छेम्बु सुडक्योप किरुला मिक्शलकी थापतिवा लाड गोकी ।

(Signature)
लाक्पा शेर्पा
महाराजिब

२. स्युड तिवी दि मिमाड तिवीमुला लाकी थोकला ताड याम्बा लाका किरु मिमाड तिवी पर्ला भेदभाव क्योपुपला खाक्छे क्यानी देहायका तामतिवी कोर्ला काड थुपथुप लाका किवी ।

(क) लोप्युड वातु मिमाड ताड लाका किरुला स्युकु ताड पदोन्नतिकी थापतिवा,

(ख) लाका चिक्पाराड यिन सिसिन लाका क्याउ मर्चासाड चिक्पाराड तेरु,

(ग) म्येनकिरु तड चिछोगकी रोगराम, लाकी सुडक्योप, ताड चिछो गकी तेरी सुडक्योपकी थोप्ताड ताड लाका क्याउसिमा दिकी थो क्ला यम्बा काड थोप्ताड ताड देतु दाशा,

(घ) छोक्पी थोप्ताड ताड ठीमकी छोक्पी ल्यारिमतिवा किरु तेरु स्वतन्त्रता ताड लाका तेरु मिमाड तिवा याडला लाका तेरु छो क्या तिवी मुला सामुहिक सम्भौतातिवा किरु वाडक्षा,

३. सिक्याउ दोके थापतिवा सिक्याउ दोके ताम तिवा सुनिश्चित किरु थापतिवा साड समावेश किवी ।

(क) दि मिमाड तिवी मुला लाका किरु मिमाड, कृष्जिन्य तथा यम्बा लाकाला संलग्न मौसमी, आकस्मिक तड पाङ्गी लाका किरु मिमाड ताड ठेकेदार तिवी लाका कुलु मिमाड तिवाला साड ग्याल्खापकी ठीम दुकराड क्यानी अभ्यासन्ये दाशा ल्येमु क्ष्योग्ला छोक्स्यू लाङ्गुप् ताड यम्बा दुकराड केयी लाका किरु मिमाड तिवाला विन्दु सुडक्योप थोकुला तड खोडतिवाला काल्ये दड् बे चोन ठीमला देनी खोडतिवी वाडक्षा, थोप्ताड तेरुपला क्याउ थापतिवी कोर्ला ल्यामु क्यानी खेन्थोक तेरु ताम,

- (ख) दि मिमाड तिवी मुला लाका किरु मिमाडतिवाला ताड खाकळे क्यानी विम्येन दुकराड क्यानी बु तिवे ठेतु कपला खोडतिवाला म्ये न किरु ताड खोडतिवाला खेलु खोरयुगला लाका कि मिजउ ताम,
- (ग) दि मिमाड तिवी मुला लाकाकिरु मिमाड तिवाला बधुवा काल्ये दड् बेचोन ताड छ्यावा तेर माथुपु तप्की लावा किगाउ ताड याम्बा लाका तिवे राडगी जुकी आक्ष्योउ सिंसिन ल्हाक्पा कि गो उ लाका कि मिज्युउ ताम,
- (घ) दि मिमाड तिवी मुला लाका किरु मिमाड तिवी ज्योन्दा ताड ज्यो न्मी थोकला लाका किरुला च्योडडा वाडक्षा ताड तिवाला किरु किताड च्यिक्पाराड किरु दुकराड क्यानी ज्योन्दा ज्योन्माला ल्हाप ल्हाताड मेलोक्पा वासिन तिकी कोर्ला नासाम ताडन्ये हामपुम तिवी सुडक्पोप किरु ताम,
४. दि महासन्धिकी दि भागला क्याउ तामतिवा लाग्लेनला वाउ ताम तिवे सुनिश्चित किरु मिग्युलकी दि मिमाडतिवी मुला लाका किरु मिमाड तिवी क्याउ लाका ताड दिकी क्ष्योग्ने थोपु काल्ये दड् बेचोन निरीषणकी रोगरमतिवा स्थापित किरुकी कोर्ला ल्यामु क्यान नासम तोड गोकी ।

दुम्बु ४

व्यावसायिक ज्योडदार, हस्तकला तड ग्रामीण उद्योगतिवा

देख्येन २१

दि मिमाड तिवी छोकमीतिवी व्यावसायिक ज्योडदारकी थापतिवी कोर्ला याम्बा मिमाडतिवी दोके क्यान च्योडडा कोकप तिवे थोक थुप्की ।

देख्येन २२

१. मि मिज्यीला खाकळे वतु व्यावसायिक ज्योडदार ल्यारिमतिवाला दि मिमाडकी छोकमी तिवी साड राडगी क्ष्योक्मे छोक्यु लाडगु थापतिवा थोकगोकी ।

२. सामान्य प्रयोगका व्यावसायिक ज्योडदारकी ल्यारिम तिवी दि मिमाडतिवी मिक्शलकी खाक्छेतिवाला पूरा माक्याउ कपला स्युडकी दि मिमाड तिवी छोक्युला मिक्शलकी ज्योडदार ल्यारिम तिवा गोढिक किवी ।
३. मिक्शलकी ज्योडदार काड यिन्सिनाड दि मिमाडतिवी पाल्ज्योरकी खोर युथ, सचछोग ताड रिगस्युडकी कपला दुकराड क्यानी मिकी मिज्यीला खाक्छे ल्हान गिवी । दिकी कोर्ला क्याउ अध्ययन काड यिन्सीनाड दि मिमाड तिवी रोगरमला किवी तड दुको ल्यारिमकी छोक्या ताड गोढिककिरु कपला दि मिमाडकी डेल्वा किवी । तुछो ढिकू कपला दि मिमाडकी दुको थाक्योत क्यासुड सिंसिन मिश्लकी ज्योडदारकी ल्यारिमकी छोक्या ताड गोढिग किरुकी कोर्ला ल्यामु क्यानी ल्येगेन ज्योकी ।

देख्येन २३

१. हस्तकला, गामीण ताड चिछोगकी खाक्छे ल्हानी उद्योग तड दि मिमाड तिवी मिज्यी क्योडदा, पाल्ज्योर ताड शिकार च्येप, ड्या स्येतु, पासो ज्येतु दोके रिगस्युड तिवी खोडतिवी रिगस्युड यार्गे ताड पाल्ज्योर यार्गे जो पला खाक्छेम्बु तन्वकी थोक्ला थोड तेर्किवी । स्युडकी कप डिकी पर्ला दुको मिमाड तिवी छोक्युला दुको लाका तिवा यार्गे कोडफेल जोप्ला क्याउ ताम तिवा सुनिश्चित किवी ।
२. दि मिमाडकी स्युवाला काड थुपथुप दुको मिमाड तिवी रिगस्युड ताड किताड नाताड दुकराड क्यानी ज्युकथामा सग ल्येमु ताड यार्गे जोपकी ल्हताड क्यानी उपयुक्त प्राविधिक र वित्तीय सहायत उपलब्ध कि गोकी ।

दुम्बु ५

चिपीकी सुडक्योप ताड स्वास्थ्य

देख्येन २४

दि मिमाड ति व रक्षावरण किरु क्यानी चिछोगकी सुरक्षाकी कोर्ला ल्यारिमतिवी यार्गे ल्यामु क्यानी किवी ताड खोडतिवी विरुद्ध भेदभाव काड माक्यावा क्यानी दुको ल्यारिम तिवा लाग्लेनला खुनगिवी ।

देख्येन २५

१. स्युडकी दि मिमाड तिवाला स्वास्थ्या सेवातिवा ल्यामु क्यानी उपलब्ध वतु सुनिश्चित क्यानी खोडतिवी जु याडना सेमला म्येन किरुला क्यानी म्येन तिवा थोक थुपु क्यानी खोडतिवी राडगी ल्येगेन ताड ड्युडा जो पला सेवातिवा विन्ने खोडतिवाला स्रोततिवा उपलब्ध किवी ।
२. स्वास्थ्य सेवा तिवा काड थुपुप्ती चिछोगला आधारित गिवी । दि मिमाडकी रोगरामला दुको स्याप्सी तिवा क्यानी गोमा किवी तड दुको स्याप्सी तिवी खोडतिवाला पल्ल्योर, खोरयुग ताड चिछोग दुकराड क्यानी रिगस्युडकी कपला खोडतिवाला आम्जीकी लहात्ते, म्येन किरु ताड म्येनकी कोर्ला नासम तोडगिवी ।
३. म्येन किरु रिगस्युडला सानेकी आम्जी तिवाला ज्योडदार ताड लाका तिवाला खाक्छे तेरु ताड म्येन किरुकी स्याप्सीला यम्बा तहततिवा मुला तम्जी ल्यामु ज्याडनी युल्की म्येन किरुला खाक्छे तेर्की ।
४. दुको म्येन ताड स्याप्सीकी व्यावस्था किरु लुडवा अपनाएकिरु यम्बा चिछोगकी, पल्ल्योर ताड रिगस्युडकी थापतिवा समन्वय किवी ।

दुम्बु ६

लोप्योड ताड ग्याडटाग

देख्येन २६

दि मिमाड तिवी छोकमी तिवाला ञ्ठण्युडालाड ग्यालखापकी चिछोककी यम्बा मिमाड तिवी मुला च्योडडा आधारमा तेरीला लोप्योड लिङ्गुला कोकप छ्युडगु तामला सुनिश्चित किरु थाप थोकगोकी ।

देख्येन २७

१. दि मिमाडकी थोकला लोप्योडकी ल्यारिम ताड सेवातिवा दुको मिमाडकी मिक्शलकी खाक्छे लहानी खोडतिवी रोगरमला यार्गे ताड लाग्लेनला

खुन गिवी । दुकराड क्यानी दुको ल्यारिम ताड सेवा तिवा खोडतिवी लो ग्यु, येन्देन ताड रिग्स्टुड ताड चिछोग, पाल्ज्योर ताड किताडनाताडकी आकाँक्षा तिवा समेटे किवी ।

२. सक्षम अधिकारी तिवी उपयुक्ता अनुसनर ति मिमाड तिवी थोक्ला दुको ल्यारिम तिवा गोडिक किरुला ल्यामु क्यानी जिम्मेवार तेरु मिग्युलकी लोप्ज्योडकी ल्यारिमतिवा तर्जुमा ताड लाग्लेनला खुन हुड्गु कोर्ला दि मिमाड तिवी छोकमी तिवाला ज्योडदार विन्दद्ग तड ति मिमाडतिवी छे कस्युला वतु सुनिश्चित किवी ।
३. दिकी अतिरिक्त स्युडकी राडगी लोप्टा छोक्या ताड सुविधातिवा स्वापित किरु ताड मिमाडकी वाडक्षा तिवाला थोड तेकिवी । ति क्यासिनाड छे क्या तिवी दि मिमाडतिवी मुला डेल्वा क्यानी सक्षम अधिकारी तिवा स्थापित न्युनत मापदण्ड तिवा पूरा क्याउ हुड्गोकी । दिकी कोर्ला उपयुक्त स्रोततिवा उपलब्ध किवी ।

देख्येन २८

१. दि चिछोगकी पेजा तिवाला व्यावहारिक गलुसक खोडतिवी राडगी फामी के याडना खोडकी छोक्यान्ये तेरीसिसिन ल्हाक्या लोपु के लोपु ताड टिकु लोप्कीवी । दि व्यावहारिक मगाल सगकला, सडाम अधिकारी तिवीकी दि मिग्युल थोपु थापतिवा लाग्लेनला लानी माड-स्योक मिमाडकी मुला डेल्वा किवी ।
२. दि मिमाड तिवाला ग्याल्खापकी के ताड ग्याल्खापकी नरी लोपु के तिवा जोल्हमु क्यानी लोपुप् कोकपथ थोप थुपु ताम सुनिश्चित किरुला काड थुपथुप थापतिवा अपनाए किवी ।
३. दि मिमाडकी राडगी फामी के सुडक्योप, यार्गे ताड अभ्यास किरु थाप तिवा अपनाए किवी ।

देख्येन २९

खनेडतिवी राड चिछोग ताड ग्याल्खापकी चिछोग तेरीला ल्यामु क्यानी च्यो डढा छोकस्यु हुडगु दि मिमाडकी पेजातिवाला रोगराम किरु योन्देन टिकपे ताड शीप तेरुला दि मिमाडकी गेकेन तिवी मिग्युल गिवी ।

देख्येन ३०

१. स्युडकी दि मिमा तिवी क्ष्यो रिगस्यु अनुरुपकी थापतिवी क्ष्योग्ने दुकरा क्यानी खाकछेला लाका, पाल्ज्योरकी कोकप, लोप्यो त स्वास्थ्य सम्बन्धी तामतिवा, चिछोगकी कल्याणाकी कोर्ला खो तिवी वाक्षा थमेप्ता ता दि महासन्धि न्ये निःसृत खोतिवी वाडक्षा तिवी कोर्ला खोडतिवाला खेन्थो क तेरु थापतिवा अपानाए किवी ।
२. खाकछे वासुड सिसिन लिखिन अनुवादकी क्ष्योग्ने ताड मिमाडकी के तिवाला ग्याढागकी क्ष्योग्ने दि लाका किवी ।

देख्येन ३१

ग्याल्खापकी चिछोगकी तेरु छोकपा खाकछे क्यानी दि मिमाड मुला निकटतम प्रत्यक्ष सम्पर्क वतु छोकपा तिवी मुला दुको छोकपा तिवी दि मिमाड तिवी कोर्ला ज्योक थुपु पूर्वाग्रहहरु उन्मूलन किरु मिग्युलकी लोप्योडकी थापतिवा अपानाए किवी । लोग्युकी लोकत्येप ताड लोप्योडकी च्यालाक तिवी दि मिमाडकी चिछोग ताड रिगस्युडकी स्वच्छ, यथार्थपरक तड खेन्थोक तेरी पार तिवा उपलब्ध क्यानी सुनिश्चत किरुला प्रयास किवी ।

दुम्बु ७

सीमा वारपारका सर्पक र रोगरम

देख्येन ३२

पाल्ज्योर, चिछोग ताड रिगस्युड, मोवा त्येपा ताड खोरयुगकी क्ष्योगला किरु लाका ल्यारिम तिवी कोर्ला सानकी गारीगुरी लुडवा दिलाराड क्येडकि मिरिग तिवी पर्ला सम्पर्क तड रोगराम जोल्हमु जोपला स्युड तिवी जम्बुलिडला सम्भौता तिवी साड फयान छेन्मु थापतिवा अपानाए किवी ।

(Signature)
लाक्पा शेर्पा
महाराज

दुम्बु ८
प्रशासन
देख्येन ३३

१. दि महासन्धिला सिक्काउ तामतिवी कोर्ला जिम्मेवार स्युडकी मिमाडकी सम्बन्धित मिमाड तिवाला फेन थोउ ल्यारिम तिवा गोढिग किरु विद्यमान निकाय तिवा दुकराड क्यानी उपयुक्त संयन्त्र तिवी दुको निकाय तड संयन्त्रला वतु ताम तिवा सुनिश्चित किवी ।
२. दुको ल्यारिमतिवाला दुको तामतिवा समावेश किवी ।
  - (क) सम्बन्धित मिमाडकी रोगरमला दि महासन्धिला सिक्काउ दोके थाप तिवा कोर्ला ल्यारिम जोप, ड्याम्डेल ताड लाग्लेनत तड मुल्याकन कि,
  - (ख) दि मिमाडकी रोगरमला सक्षम निकाय तिवा समक्ष ठीम ताड यम्बा थाप तिवा प्रस्ताव किरु ताड अपनाइएका थापतिवा थो कुला सुपरीवेक्षण किरु ।

दुम्बु ९
सामान्य प्रावधानहरु
देख्येन ३४

लुडवा तेरीकी मिक्शालकी कपतिवाला दृष्टिगत कियी दि महासन्धिला लाग्ले नला लाडगुपला थापतिवी प्रकृति तड क्षेत्र लचिलो किसिमकी निर्धारण किवी ।

देख्येन ३५

दि महासन्धिकी व्यावस्थातिवी थोकुकी महासन्धि यम्बा तड सिफारिश ग्याल्खापकी लिखित, सन्धि याड्ना ग्याल्खापकी स्युड, थाक्च्योत, रिग्स्युड तड सम्भौता तिवा बमोजिन मिमाडकी वाडक्षा ताड खेप्साड उपर प्रतिकूल प्रभाव परे मिकिवी ।

दुम्बु १०
अन्तिम प्रावधानहरू

देख्येन ३६

दि महासन्धिकी लुडवा दिलाराड क्येउकी मिरिक ताड जनजातिकी कोर्ला महासन्धि १९५७ ला ग्युर्च्यो क्यान वाई ।

देख्येन ३७

दि महासन्धिकी अनुमोदन क्याउ औपचारिक लिखत दर्ता किरुकी कोर्ला जम्बुलिङला काल्ये दङ् बेचोनकी ल्याखुडकी महानिर्देशक समक्ष ताड वाई ।

देख्येन ३८

१. महानिर्देशक समक्ष अनुमोदनकी लिखित दर्ता क्याउ ग्याल्चियीकाल्ये दङ् बेचोन संगठनकी छोकमीकी कहला तिराड दि महासन्धि बन्धनकारी गिवी ।
२. महानिदेशक समक्ष छोकमी डिकी अनुमोदनकी लिखित दर्ता वतु तुछोन्ये ला च्यिडी न्ये ज्युन दि महासन्धि प्रारम्भा गिवी ।
३. ति तिङला दि महासन्धिकी अनुमोदनकी लिखित दर्ता किरु छोकमीकी हकला दुकक्यान क्याउ तुछोकी ला च्यिडी न्ये प्रारम्भ गिवी ।

देख्येन ३९

१. दि महासन्धिकी अनुमोदन क्याउ छोकमीकी दि महासन्धि प्रारम्भ क्याउ तुछोकी गोमी ल्हो च्युथम्बा सिन्सिमा जम्बुलिङकी काल्ये दङ् बेचोन ल्याखुडकी महानिर्देशक समक्ष दर्ता कयानी खेन्थोक विन्ने दि महासन्धि परित्याग कि थुप्की । दुक कयानी क्याउ परित्याग सुचना दर्ता क्याउ तुछो न्ये लो च्यिग सग लागू म्यागी ।
२. दि महासन्धि अनुमोदन किरु ताड दि देख्येनला सिक्काउ दोके कयानी

परित्यागकी वाडक्षा गोमी प्रकरणला सिक्व्याउ दोके लो च्युथम्बा सिन्सिमा तिराड लो च्यिगगी नाडला मोथोकु छोक्मी तेरीकी थोकला दि महासन्धि लो च्युथम्बी यम्बा तुछोला बन्धनकारी गिवी तड ति तिड्ला दुको छो क्मी दि देख्येनला उल्लेखित शर्त तिवी अन्तर्गत लो च्युन्थबाकी तेरी तुछो सिन्सिमा दि महासन्धि क्युन ज्योक थुप्की ।

देख्येन ४०

१. ग्याल्वियीकाल्ये दड् बेचोन ल्याखुडकी महानिर्देशककी संगठनकी छोक्मी तिवी सम्प्रषण क्याउ तेरी अनुमोदन ताड परित्याग तिवी दर्ताकी सूचना ग्याल्वियीकाल्ये दड् बेचोन संगठनकी तेरी छोक्मी तिवाला तेर्की ।
२. महानिर्देशकले संगठनकी छोक्मीतिवाला खोडतिवी चला तडगु अनुमो दन डिवा दताएकी खेन्थोक तेरु पर्ला दि तुछोसगला दि महासन्धि लागू डोप तामला संगठनकी छोक्मी तिवी ध्यानाकर्षण किवी ।

देख्येन ४१

अन्तर्राष्ट्रिय काल्ये दड् बेचोन कार्यालयका महानिर्देशकी दि सिंसिन गोमी देख्येनतिवाला सिक्व्या दोके राडकी क्ष्योग्ला दर्ता क्याउ अनुमोदन तिवा ताड क्युन ज्याकु तेरी कायै तिवाला तेरी विवरण दर्ता किरुला संयुक्तः राष्ट्र संघकी बडापधकी देख्येन १०२ ला सिक्व्याउ दोके क्यान संयुक्त राष्ट्र संघकी टुडयिग छेन्पोला तेर्किवी ।

देख्येन ४२

राडगी खाक्छेम्बु नासम तोडगु कपला जम्बुलिडकी लाकी ल्याखुडकी ग्याजिन्पा क्ष्योग्ने दि महासन्धि लाग्लेनला खुन हुडगुकी कोर्ला यिग्थोक ल्येन्छोककला ज्योकीवी ताड दि महासन्धिकी माडक्ष्योक ताड ग्युच्यो क्याउला टिवा ज्यो कु ल्यारिम लागि यिग्थोकला ज्योकुला वाञ्जनीय वतु ताड म्येतु ल्यामु कयाने ल्हाते किवी ।

देख्येन ४३

१. ल्येन्छोगकी दि महासन्धिला पूर्ण याडना आंशिक ग्युर्चो क्यानी मिहासन्धि सम्बा डेन्सुड सिंसिन महासन्धि सम्बी याम्बा व्यावस्था क्यासुड सिंसिन,
- (क) चुको छेक्मीकी क्ष्योग्ने ग्युच्यो ताडसिनाड महासन्धि सम्बा अनुमोदन क्यासि ग्युच्यो किरु महासन्धि सम्बा गोमा किरु कपला दिला सिक्थाउ देख्येन ३९ ला चुको ताम टिन् वासिनाड दि महासन्धि स्येक्थेक पाडगु सिने सिवी ।
- (ख) ग्युच्यो क्याउ महासन्धि सम्बा गोमा किरु तुछोन्ये दि महासन्धि छेक्मी तिवी क्ष्योग्ने अनुमोदन किरुला खुला म्यागी ।
२. दि महासन्धि अनुमोदन क्याउ, यिन्सिनाड ग्युच्यो किरु महासन्धि अनुमोदन माक्याउ छेक्मीतिवी गोक्ला चुको कपला दि महासन्धि वर्तमान स्वारुप ताड अन्तरवस्ताला राड लागू गिवी ।

देख्येन ४४

दि महासन्धिकी अंग्रेजी ताड फ्रान्सकी केला च्योडढा वाडक्षा गिवी ।

००

लाकपा शेर्पा
महासचिव

Indigenous Media Foundation

Anamnagar, Kathmandu, Nepal

Tel.: 977 1 4102757, 4102689

Email : indigenoustelevision@gmail.com

Website : www.indigenousmediafoundation.org

Publisher

SHERPA Indigenous Language, Nepal

Translation by:

Sonam Yangi Sherpa